

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	İnklüziv təhsil proqramları
	Departament	Təhsil
	Proqram (bakalavr, magistr)	Magistr
	Tədris semestri	2026-2027-cü tədris ilinin payız semestri
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	Eminova Gülşən
	E-mail:	eminovagulsn@gmail.com
	Telefon:	0504152219
	Mühazirə otağı/Cədvəl	Şənbə: saat 9:00-11:30
	Məsləhət saatları	Şənbə 13:00
Prerekvizitlər		
Tədris dili	Azərbaycan dili	
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Məcburi	
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	1. İnklüziv sinifdə təlimin təşkili. Dr Peter Grimes, M. Stevens, A. Cruz, T. Mercado, K. L. S. Cruz 2019 2. Əlilliyin tərfi və təsnifatı. BMT-nin Uşaq Fondu (UNICEF) 2020 3. İnklüziv sinifdə Universal Öyrənmə Dizaynı. E. Tracey, H. A. Meyer, David H. Ros. 2012 4. İnklüziv təhsil valideynlər üçün bələdçi. Bakı – 2020 5. "İnklüziv təhsildə sinfin effektiv idarəedilməsinin məqsədi və əhəmiyyəti". Məqalə. Azərbaycan məktəbi Azerbaijan Journal of Educational Studies 2021. №4 səh 82—90 6. Metodika, Pedaqogika yenilənmiş cərgivə sənədi əsasında vəsait. TAİM 2026 Köməkçi WEB-mənbələr: https://www.unicef.org/innocenti/media/13256/file/UNICEF-Innocenti-LiFE-global-report-2026.pdf.pdf http://www.tipii.edu.az/noduploads/document/nkluziv-sinifda-talimin-taskili-oxu-materiali.pdf https://static.inkluzivtehsil.edu.az/book/files/%C4%B0nkl%C3%BCziv%20t%C9%99hsil.pdf https://inkluzivtehsil.az/library https://inkluzivtehsil.az/library https://www.arti.edu.az/az/presentation/824-maktabda-qisnama-bullying-ila-mubariza-aparmagin-yollari https://www.psychologytoday.com/us/blog/beyond-pink-and-blue/201504/bullying-hurts-everyone-even-bystanders https://www.unicef.org/media/100986/file/PRACTICAL%20GUIDE%20To%20blended.pdf https://www.unicef.org/media/152506/file/DisabilityInclusive%20in%20Humanitarian%20Action:%20Education%20EN.pdf https://www.unicef.org/media/152506/file/DisabilityInclusive%20in%20Humanitarian%20Action:%20Education%20EN.pdf	
Kursun təsviri	İnklüziv təhsil proqramlarının məqsədi fənnin tələblərinə uyğun və təlim nəticələri baxımından tələbələrin zəruri bilik, bacarıq və səriştə qazanmasıdır. Bu da fənnin məqsədinin reallaşmasına xidmət göstərir, yaradıcı, tədqiqatçı, səriştəli müəllimin formalaşmasına şərait yaradır.	
Kursun məqsədləri	İnklüziv təhsil proqramları fənninin tədrisinin hədəfi ali məktəbdə bu fənn üzrə həm nəzəri, həm də praktik baxımdan peşəkar müəllimlərin hazırlanmasını təmin etmək, təhsilə müasir yanaşmaların və yeni fənn proqramlarının uğurlu tətbiqinə nail olmaq, yaradıcı pedaqoji kadrlar hazırlamaqdır.	
Tədrisin (öyrənmənin)	FTN1. İnklüziv təhsilin anlayışını, tarixi inkişaf mərhələlərini və əsas prinsiplərini, istifadə olunan əsas	

nəticələri	terminləri, tibbi və sosial modellərin təriflərini, eləcə də bu sahədəki beynəlxalq konvensiyaların adlarını sadalayır və tanıyır. FTN2. Şagirdlərin inkişaf xüsusiyyətlərini, müxtəlif öyrənmə tərzlərini izah edir, ənənəvi təhsillə inklüziv təhsil prinsiplərini bir-biri ilə müqayisə edir. FTN3. Inklüziv sinif mühitində şagirdlərin fəallığını artırmaq üçün fərqli interaktiv metodları, qrup işlərini və sensor adaptasiya qaydalarını real təlim situasiyalarında tətbiq edir. FTN4. Müxtəlif inklüziv siniflərdə qarşıya çıxan davranış və öyrənmə problemlərinin kökündə duran səbəbləri araşdırır, tətbiq olunan kurikulumun əlçatanlıq dərəcəsini komponentlərinə ayıraraq təhlil edir. FTN5. Şagirdlər üçün hazırlanmış mövcud Fərdi Tədris Planlarının (FTP) effektivliyini, köməkçi texnologiyaların tətbiq keyfiyyətini müəyyən edilmiş meyarlar əsasında tənqidi qiymətləndirir və əsaslandırır. FTN6. Universal Təlim Dizaynı (UDL) prinsiplərinə və diferensial təlim metodikasına əsaslanan fərdiləşdirilmiş yeni dərs planları, adaptiv oyunlar və alternativ qiymətləndirmə strategiyaları hazırlayır.		
Tədris metodları	Məşğələ		x
	Qrup müzakirəsi		x
	Praktiki tapşırıqlar		x
	Praktiki məsələnin təhlili		x
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Yoxlama (quiz)		5
	Tapşırıq.Prezentasiya		10
	Davamiyyət		5
	Aktivlik. Qrup müzakirə		10
	Aralıq imtahanı		30
	Final imtahanı		40
	Yekun		100
Qiymətləndirmə meyarları	Tapşırıq,prezintasiya - tələbə fərdi şəkildə inklüziv təhsilin aktual mövzularına, beynəlxalq praktikaya dair araşdırma apararaq auditoriya qarşısında nümayiş etdirir. Qiymətləndirmə meyarları: ➤ Məzmun və araşdırmanın dərinliyi (4 bal): Mövzunun elmi əsaslarının, inklüzivlik prinsiplərinin və hüquqi sənədlərin təqdimatda düzgün və dərindən təhlil edilməsi. ➤ Vizual tərtibat (3 bal): Slaydların, video və ya digər rəqəmsal resursların estetik daxili strukturu, rəng balansı, mətni kopyalamaq əvəzinə vizual materiallara üstünlük verilməsi. ➤ Təqdimat bacarığı və vaxt (3 bal): Auditoriya ilə vizual təmas, fikirləri akademik dildə səlis və özünəgüvənlə ifadə etmək, ayrılan vaxt limitinə (məsələn, 10 dəqiqə) tam riayət etmək. Aktivlik. Qrup müzakirə - Tələbə iştirakı bu kursun vacib bir hissəsidir,tədris fəaliyyətlərində fəal iştirak əsasında qiymətləndirilir. Tələbə sadəcə sinifdə oturmaqla kifayətlənməməli, kurs boyu dərs prosesindəki müzakirələrdə fəal olmalı,kiçik qruplar daxilində və cütlərlə iş zamanı aktivlik nümayiş etdirməli, qayıb limitini aşmamaq, dərslərə müntəzəm iştirak İştirak göstəricisi kurs üzrə ümumi qiymətin 10%-ni təşkil edir və aşağıdakı komponentlər əsasında qiymətləndirilir: Qiymətləndirmə meyarları: ➤ Müstəqil öyrənmə və hazırlıq səviyyəsi (2 bal): Tələbənin dərstdən əvvəl paylanmış elmi materialları, qanunvericilik aktlarını müstəqil oxuyaraq dərsin mövzusunə fundamental nəzəri		

	biliklərlə, hazırlıqlı şəkildə gəlməsi. ➤ Diskussiyaya qoşulma və fəallıq (3 bal): Seminar zamanı müəllimin və ya yoldaşlarının irəli sürdüyü fikirlərə rəsmi-akademik üslubda münasibət bildirmək, öz tezislərini elmi dəlillərlə müdafiə etmək. ➤ Keys analizlərində problemin həlli (2 bal): Sınıfdə təqdim olunan real məktəb situasiyalarının və keyslərin təhlili zamanı təlim maneələrini düzgün müəyyənləşdirmək, fərqli ehtiyaclara uyğun fərdiləşdirilmiş optimal pedaqoji həll yolları irəli sürmək. ➤ Rol oyunlarında və simulyasiyalarda canlandırma (3 bal): İnküziv mühitin subyektlərinə (müəllim, loqoped, valideyn, şagird) aid keçirilən rol oyunlarında xarakterləri peşəkar etika və psixoloji prinsiplərə uyğun, effektiv və real şəkildə simulyasiya etmək. Kuizlər (çalışmalar) – Semestr ərzində tələbələrin nəzəri biliklərini və terminoloji bazasını davamlı nəzərdə saxlamaq məqsədilə 1 dəfə (aralıq imtahanlarından öncə) qısamüddətli yoxlama (test və ya açıq suallar formasında) keçirilir. Kuiz maksimum 5 bal üzərindən qiymətləndirilir. Semestr ərzində keçilən mövzuların mənimsənilmə dərəcəsini davamlı izləmək üçün aparılan qısamüddətli yazılı yoxlamala icrasını əhatə edir. Kuiz üzrə qiymətləndirmə meyarları (Maksimum: 5 bal): ➤ Nəzəri doğruluq və cavabların dəqiqliyi (2.5 bal): Test və ya açıq suallarda qanunvericilik bazasının, nəzəriyyələrin və elmi faktların 90-100% dəqiqliklə düzgün cavablandırılması. ➤ Terminoloji savadlılıq (1.bal): Cavablar zamanı pedaqoji və inklüziv terminlərdən yerində, rəsmi-akademik üslubda və düzgün istifadə edilməsi. Analitik yanaşma və cavabın məntiqi strukturu (1,5 bal): Açıq və ya vəziyyətsəslı suallarda tələbənin problemi sistemli təhlil edə bilməsi, fikirlərini giriş, əsas və nəticə ardıcılığı ilə məntiqi şəkildə strukturlaşdırması.
Tədris qaydaları	Davamiyyət - Tələbələrin bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Tələbələr müəyyən səbəblərdən dərslərin buraxılması (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) haqqında məlumatı fakültə dekanlığına təqdim etməlidirlər. 25%-dən artıq dərslər buraxan tələbələr imtahana buraxılmır. -Dərs zamanı dərslər prosesini və etik qaydaları pozmaq qadağandır. -Həmçinin tələbələr arasında icazəsiz müzakirələr və mobil telefondan istifadə qadağandır. İmtahanlar Tələbənin imtahanda iştirakı və ya imtahana buraxılması ilə bağlı məsələlər fakültə rəhbərliyi tərəfindən həll olunur. Aralıq imtahanının sualları yekun imtahanında təkrarlanmır. Aralıq və yekun imtahanları vaxtı tələbə tərəfindən imtahanın gedişini pozmaq və köçürmələr qadağandır. Bu qaydaya riayət etməyən tələbələrin imtahan işi ləğv olunur və tələbə 0 (sıfır) balla qiymətləndirilir. Universitet qaydalarına müvafiq olaraq kursu bitirmək üçün ümumi müvəffəqiyyət faizi 60% və yuxarı hesab edilir. Kəsri olan tələbə bu fənni növbəti semestr və ya növbəti il götürə bilər. Ümumi qaydalar -Dərs zamanı dərslər prosesini və etik qaydaları pozmaq qadağandır -Bütün tapşırıqları vaxtında təhvil vermək; -Tapşırıqlarda plagianizimdən istifadə etmək yolverilməzdir; -Dərs kitablarından mütləq istifadə etmək; -Əlavə mənbələr: internetmaterialları və əlavə kitablardan istifadə qiymətləndirilir; -Grup yoldaşlarınıza və müzakirə zamanı onların fikirlərinə hörmətlə yanaşmaq; -Sınıfdə mobil telefondan yalnız təhsil məqsədləri üçün istifadə etmək ;Müəllimin sınıfdə verdiyi tapşırıq və göstərişlər bütün tələbələr tərəfindənyerinə yetirilməlidir Grup işlərində bütün tələbələrin aktiv iştirakı vacibdir Fəallıq Dərsin interaktiv qaydada keçirilməsi nəzərdə tutulur. Tələbələrin dərslər müddətində həyata keçiriləcək

	diskussiyalarda, sual-cavablarda fəal iştirak etməsi, prezentasiya təqdimatı, keçirilən dərslər üzrə geniş araşdırmalar aparıb müzakirələrdə təqdim etməsi tələb olunur. Generativ süni intellekt GSİ alətlərindən müəllim tərəfindən müəyyən edilmiş hallarda və qismən istifadəyə icazə verilir. GSİ alətlərindən izazə hallarına yol verilə bilər: ➤ Xarici dillərdə olan mətnlərin tərcüməsində; ➤ Yazılı mətnlərin ümumi strukturunun formalaşdırılmasında. GSİ alətlərindən izazə hallarına yol verilməməlidir: ➤ İstənilən formalı yazılı mətnin tərtib edilməsində; ➤ Birmənalı oalraq GSİ alətindən istifadə. Qaydaların pozulması halları aşkarlandıqda tətbiq ediləcək tədbirlər aşağıdakı kimi müəyyənləşdirilir: ➤ Şifahi və ya yazılı xəbərdarlığın verilməsi; ➤ Tapşırığın yenidən təqdim edilməsi; ➤ Tapşırıq üzrə balın sıfırlanması (0 bal).
--	---

Cədvəl (dəyişdirilə bilər)

Həftə	Tarix	Fənnin mövzuları	Dərslik/Tapşırıqlar
1.	19.09.26	Tələbələrle tanışlıq. Təlim kursunda əhatə olunacaq məsələlər Mövzu. İnküziv təhsilə giriş. İnsan hüquqlarına əsaslanan İnküziv təhsil. Əsas dərslik 1.İnküziv sinifdə təlimin təşkili. səh 4-6	İnküziv təhsilin tarixi inkişaf zəncirini əks etdirən bir zaman oxu hazırlamalı. Cəmiyyətdən tamamilə təcrid (izolasiya) dövrünün xüsusiyyətləri aydın göstərməli, daha sonra şagirdlərin adaptasiya olunmadan məktəbə gətirildiyi integrasiya mərhələsi və təhsil sisteminin şagirdə uyğunlaşdırıldığı müasir inküzivə mərhələsi vizual olaraq təhlil edilməlidir.
2.	26.09.26	Mövzu. Əlilliyin sosial modeli. Əlillik nədir: sosial və tibbi yanaşma. 1.Əlilliyin tibbi modeli. Əlilliyə fərdi və ya tibbi yanaşmanın təsirləri. 2.Sosial model. 3.Funksionallıq, Əlillik və Sağlamlığın Beynəlxalq Təsnifatı (FƏSBT) Dərslik 1.İnküziv sinifdə təlimin təşkili. səh 8-12 9.Əlilliyin tərfi və təsnifatı. səh 7-22	Tapşırıq: Keys üzərində təhlil. 1.Həssas vəziyyətdə olan qruplara daxil olan uşaqların (o cümlədən əlilliyi olan uşaqlar) təhsil almasına nə mane olur? 2.İnküziv məktəblər və cəmiyyətlər qurmaq üçün nə edə bilərik?
3.	03.10.26	Mövzu. Damğalanmanın mənfi təsirləri. Təhsildə bullinq və mobbing problemləri və onların idarə edilməsi yolları. 1.Damğalanmanın fərdin psixologiyasına və təhsil mühitinə mənfi təsirlərini dərk etməsi və empatiya bacarıqlarını inkişaf etdirməsi Dərslik 1.İnküziv sinifdə təlimin təşkili.səh 8-10 6.Metodika,Pedaqogika səh 225	Tapşırıq:1 Keys üzərində təhlil. Müzakirə və iş sualları: Şagirdin sosial integrasiyasını bərpa etmək və sinifdəki stiqmanı aradan qaldırmaq üçün müəllim olaraq atacağınız 3 konkret addımı qeyd edin.
4.	10.10.26	Mövzu. İnküziv təhsil üçün əməkdaşlıq modelləri.	Tapşırıq:1 Keys üzərində təhlil.

		1.Əməkdaşlıq modelləri və inklüziv mühitdə vacibliyi. 2.İnklüziv təhsil üçün peşəkar təlim icmalarının yaradılması. Dərslük 1.İnklüziv sinifdə təlimin təşkili.səh 60-67 4. İnklüziv təhsil valideynlər üçün bələdçi.səh 20-35	İnklüziv sinif mühitində əməkdaşlıq modellərinin müqayisəli təhlili və effektivliyini dəyərləndirmək.
5.	17.10.26	Mövzu. İnklüziv siniflərdə müxtəliflik və müxtəlif öyrənmə tərzləri. Şagirdyönlü pedaqogika 1.Müxtəlifliyin mahiyyəti: koqnitiv, fiziki, sosial-emosional və mədəni fərqliliklər. 2.Howard Gardner-in Çoxnövlü zəka nəzəriyyəsinin inklüziv sinifə integrasiyası. Dərslük 1.İnklüziv sinifdə təlimin təşkili. səh 19-21	Tapşırıq:1 Keys üzərində təhlil.
6.	24.10.26	Mövzu: Universal təlim dizaynı (UTD). 1.UTD anlayışı: Memarlıqdan təhsilə köçürülən əlçatanlıq prinsipi. 2.Tədris materiallarının, tapşırıqların və texnologiyaların universal seçimi. Dərslük 1.İnklüziv sinifdə təlimin təşkili. səh 26-30 3. İnklüziv sinifdə Universal Öyrənmə Dizaynı səh.1-26	Tapşırıq:1 Keys üzərində təhlil. ➤ Mühit baryeri olan dərş senarisini UTD modelinə uyğun olaraq hazırlanması.Dərsdə tətbiq olunan resurs və texnologiyaların universal əlçatanlığını qiymətləndirmək.
7.	31.10.26	Aralıq imtahanı	
8.	07.11.26	Mövzu. İnklüziv siniflərdə təlimin diferensiallaşdırılması. 1.İnklüziv siniflərdə dərşin planlaşdırılmasında nəzərdə tutulan məsələlər: Məzmun, proses və mühit. 2.Dərşin planı. Dərslük 1.İnklüziv sinifdə təlimin təşkili. səh 37-41	Tapşırıq:1 Tələbə orta məktəb proqramından istənilən bir mövzu seçməlidir. Sinifdə həm əlilliyi olan, həm də yüksək akademik potensiala malik iki fərqli şagird profili olduğunu fərz edərək, dərş Məzmun, Proses və Mühit komponentləri üzrə diferensiallaşdırılmalıdır. Tələbə hər iki şagird üçün materialı necə dəyişəcəyini (məzmun), hansı fərqli metodlardan istifadə edəcəyini (proses) və sinif otağında hansı sensor/fiziki tənzimləmələri edəcəyini (mühit) cədvəl formatında praktik olaraq əks etdirməlidir.
9.	14.11.26	Mövzu.Təlim nəticələrinin şagirdlərin fərdi potensialına uyğun diferensiallaşdırılması:	Tapşırıq:1 Situasiya.

		1.Diferensial təlim. 2.Əsas sinif strategiyaları və adaptasiya. Dərslik 1.İnklüziv sinifdə təlimin təşkili. səh 41-43	Təlim nəticələrinin diferensiallaşdırılmaması zamanı sinifdə yarana biləcək problemlərin səbəb-nəticə əlaqələrini qrup daxilində analiz etməsini təmin etmək.
10.	21.11.26	Mövzu. Differensiallaşdırma və əlçatanlığın təhlili. 1.İnklüziv təhsildə təlimin diferensiallaşdırılması prinsipləri. 2.Tədris materiallarının (məzmunun) əlçatanlıq dərəcəsinin təhlili və adaptasiyası mexanizmləri. Dərslik 1.İnklüziv sinifdə təlimin təşkili. səh 47-48	Tapşırıq:1 Tələbə iki şagird profilinin olduğunu əsas götürərək, bu tədris materialını komponentlərinə ayırma, məndəki hansı elementlərin, şifrlərin, vizual tərtibatın və ya cümlə strukturlarının bu şagirdlər üçün öyrənmə maneəsi (baryer) yaratdığını, bunun səbəb-nəticə əlaqələrini analiz etməli və materialın əlçatanlığını təmin edəcək adaptasiya mexanizmlərini (məsələn, səsli formata keçid, vizual işarələrin əlavə olunması) təqdimat hazırlamalı.
11.	28.11.26	Mövzu. İnklüziv təhsildə köməkçi (yardımcı) texnologiyaların tətbiqi. 1.İnklüziv təhsildə köməkçi texnologiyaların anlayışı, təsnifatı və əsas funksiyaları. 2.Əlilliyi olan şagirdlər üçün rəqəmsal və aparat əsaslı yardımçı texnologiyaların tətbiqi metodikası. Dərslik 1.İnklüziv sinifdə təlimin təşkili. səh 47-48	Tapşırıq:1 Keys üzərində təhlil. Situasiya: Baryerlərin texnoloji həlli
12.	05.12.26	Mövzu. Kooperativ öyrənmə: İnklüziv mühitdə effektiv qrup, cütlərlə iş və həmyaşd dəstəyi. 1.İnklüziv təhsildə kooperativ (birgə) öyrənmənin mahiyyəti və sosial-pedaqoji əhəmiyyəti. Dərslik 5.İnklüziv təhsildə sinfin effektiv idarəedilməsinin məqsədi və əhəmiyyəti.səh 84-89 6.Metodika,Pedaqogika 47-56	Tapşırıq:1 Həmyaşd bələdçiliyinin simulyasiyası. Keys üzərində təhlil.
13.	12.12.26	Mövzu.İnklüziv mühitdə alternativ qiymətləndirmə strategiyaları. 1.Qiymətləndirmənin növləri. 2.Qiymətləndirmə meyarları və üsulları Əsas dərslik 1.İnklüziv sinifdə təlimin təşkili. səh 49-59	Tapşırıq:1 Qiymətləndirmənin növlərini (diagnostik, formativ və summativ) inklüziv mühit kontekstində təhlil edən müqayisəli bir cədvəl hazırlamalı.Qiymətləndirmə

			alətlərinin və meyarlarının praktiki dizaynı.
14.	19.12.26	Mövzu. Fərdi Tədris Planlarının (FTP) strukturu və hazırlanması. 1. FTP anlayışı, hüquqi əsasları, inklüziv təhsildə rolu və əsas komponentləri. 2. FTP-yə daxil edilən adaptasiya, modifikasiya mexanizmləri, dəstək xidmətləri və köməkçi texnologiyaların planlaşdırılması. Dərslik 1. Inklüziv sinifdə təlimin təşkili. səh 67- 73	Tapşırıq:1 FTP sənədinin struktur bölmələrini (şagird haqqında ümumi məlumat, inkişaf səviyyəsi, hədəflər, dəstək xidmətləri, qiymətləndirmə) və onların bir-biri ilə əlaqəsini göstərən bir plan hazırlamalı.
15.	26.12.26	Mövzu. Inklüziv siniflər üçün adaptiv təlim oyunları və yaradıcı dərs dizaynı. 1. Inklüziv təhsildə oyun əsaslı təlimin rolu, psixoloji əsasları və fərdi ehtiyaclara uyğunlaşdırılması. 2. Didaktik, hərəkəi və rəqəmsal təlim oyunlarının müxtəlif sensor və idrak məhdudiyyətləri olan şagirdlər üçün adaptasiyası mexanizmləri. Dərslik 6. Metodika, Pedaqogika. səh 59	Tapşırıq:1 Ənənəvi təlim oyunlarının inklüziv siniflər üçün çevik şəkildə modifikasiya edilməsi metodlarının hazırlanması.
		Final imtahanı	